

7. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : Юридична думка, 2007. – 992 с.
8. Десятых П.В. Организация и правовое обеспечение общественного контроля за деятельностью органов внутренних дел : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Десятых Павел Владимирович. – М., 2009. – 196 с.
9. Кушнір С.М. Правові засоби громадського контролю в механізмі правового регулювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Кушнір Сергій Миколайович. – Запоріжжя, 2011. – 247 с.
10. Ткаченко Є.В. Форми участі населення у контролі за владою / Є.В. Ткаченко // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 81-94.

Савіщенко Вікторія Миколаївна
кандидат педагогічних наук, доцент,
декан юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МОДЕРНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Сучасні цивілізаційні виклики активізували процес модернізації національних освітніх систем розвинених країн світу, створення єдиного світового освітнього простору. ЮНЕСКО XXI ст. проголосило століттям освіти, прийняло ряд документів «Globalization and the Varlet in Higher Education: Quality, Accreditation and Qualifications», «Globalization-Private Linkages, Public Trust» [1], які на перший план висувують якість освіти, здатність людини навчатися впродовж життя, людський капітал. Входження української системи освіти в міжнародний простір передбачає виконання вимог, висунутих європейською спільнотою до України, вдосконалення управління системою освіти, поліпшення якості освіти, розвиток науки та міжнародного співробітництва. Запропоновані ініціативи вже знайшли своє відображення у новому Законі України «Про вищу освіту». Проте комплексного оновлення адміністративно-правового забезпечення освіти та науки в Україні ще не відбулось. Цінним, на наш погляд, є використання перспективних підходів до здійснення адміністративно-правового забезпечення освіти і науки зарубіжних країн. Привертає увагу досвід розвитку освіти Великобританії – країни, яка змогла поєднати багатовікові традиції, принципи класичної елітарної освіти із сучасними інноваційними підходами.

Найбільш вагомими вітчизняними дослідженнями у сфері адміністративно-правового забезпечення науки й освіти проведені такими науковцями, як Н.В. Абашкіна, М.А. Аніщенко, Ю.В. Аранович, Я.М. Бельмаз, Н.О. Бондарчук, В.І. Глухова, Г.В. Жаворонкова, І.В. Жерноклеєв, А.Є. Іорданов, Т.С. Кошманова, М.Н. Курко, К.А. Марков, А.О. Монаєнко, С.О. Ніщимна,

О.Ю. Озерська, А.І. Турчин, Р.В. Шаповал та ін. Наукові розвідки у сфері адаптації зарубіжного досвіду реформування системи освіти в Україні знайшли своє відображення у працях Н.М. Бідюк, А.М. Луцькіна, Н.Г. Ничкало, М.І. Пальчук та ін. Аналіз наукових праць показує, що пошук ефективного рішення проблеми адміністративно-правового забезпечення освіти в Україні, яке відповідає сучасним вимогам європейського освітнього простору, не був предметом спеціального дослідження.

Нині у Великій Британії склалася така система освіти: за формою власності навчальні заклади є приватними або державними; за рівнями надається початкова освіта (Elementary school), середня освіта (Secondary school), подальша освіта (Further education), вища освіта (Higher education); за адміністративно-територіальним устроєм сформувалися освітні підсистеми Англії та Уельсу, Північної Ірландії, Шотландії. Відповідно до Закону про освіту (1944) центральними органами управління в регіонах є Міністерство освіти, Департамент освіти та науки, Національні збори Уельсу, Департамент освіти Шотландії, Департамент освіти Північної Ірландії.

В дошкільному секторі британської освіти в школах-яслах і дошкільних класах (Nursery schools and classes) виховується близько 50% тричотирирічних дітей. Початкова і загальна середня освіта є обов'язковою. Перший ступінь початкової освіти у дворічних школах (pre-preparatory school) охоплює п'яти-семирічних дітей, другий ступінь у початкових школах (primary, elementary school) – семи-одинадцятирічних. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» [2] вітчизняна практика передбачає виховання дітей в яслах від двох років та дитячих садках дітей молодшого дошкільного віку (четвертий рік життя), середнього дошкільного віку (п'ятий рік життя) та старшого дошкільного віку (шостий рік життя). Підготовка до початкової освіти здійснюється в дошкільних закладах. Отже, в Україні малюки охоплюються дошкільною освітою раніше – не з трьох, а з двох років, а початковою – пізніше, з шести, а не з п'яти, як у британській системі освіти. Такий підхід, з одного боку, дозволяє збільшити трудові ресурси, адже українські жінки мають можливість працювати. З точки зору дошкільної педагогіки і психології варто було б створити умови, за яких малюки на третьому році життя все ж таки виховувалися б вдома, при цьому відвідували дитячий дошкільний заклад тільки з метою участі в розвивальних заняттях.

Загальна середня освіта в Британії надається підліткам від одинадцяти до чотирнадцяти років (III ступінь) та від чотирнадцяти до шістнадцяти років (IV ступінь). Мережу навчальних закладів загальної середньої освіти складають державні та приватні школи, технічні, граматичні, об'єднані середні школи. Вони відрізняються матеріально-технічною базою, кваліфікацією педагогів, тривалістю навчального процесу, навчальними планами і програмами. Характерною особливістю освіти є її орієнтованість на професіоналізацію особистості, яка здійснюється у формі учнівства на виробництві та в 11-річній школі (два останніх роки). Випускникам, які навчалися за професійно

орієнтованими програмами, видається свідоцтво про підготовку за професією низької або середньої кваліфікації. Молодь, яка навчалася за програмою загальної освіти та програмами академічного характеру, має можливість отримати університетську освіту [3]. Отримання загальної середньої освіти в Британії підтверджується результатами екзамену на сертифікат (General Certificate of Secondary Education). Він дає право розпочати трудову діяльність. Отже, після одинадцяти років навчання молодь має право розпочати трудову діяльність або продовжити навчання в закладах подальшої освіти.

Значна увага в Британії приділяється розширенню можливостей життєвого самовизначення молоді, розробці науково-практичних проблем профорієнтації. На початку минулого століття загострилася проблема безробіття. У зв'язку з цим за рішенням уряду були створені бюро із працевлаштування підлітків у межах державних бірж праці, а на базі бірж праці – служби профорієнтації для загальноосвітніх шкіл. Наступний етап вдосконалення профорієнтаційної роботи в Британії можна співвіднести з рішенням уряду щодо об'єднання шкільної служби профорієнтації із системою забезпечення зайнятості дорослих та прийняття закону про служби профорієнтації для учнів (1973 р.). Цей закон розширив межі профорієнтаційної роботи, встановив обов'язок щодо її проведення як у школах, так і у вищих навчальних закладах, чим забезпечив постійний педагогічний супровід професійного становлення особистості на різних вікових етапах розвитку. Даний закон також активізував розробку і впровадження нового психолого-педагогічного підходу, який розглядав профорієнтацію як розвивальний процес. У школах створювалися умови для випробування учнів у різних спеціальностях, вводилися програми з комбінованими варіантами профорієнтаційних заходів і професійною підготовкою, до змісту навчання включалися курси із розширення уявлення про професії та працю, орієнтування на освіту і трудову діяльність не розмежовувалося. За рішенням уряду в 1986 р. на базі кожної школи створено міні-підприємства. Учні самостійно організують виробництво, здійснюють управління, продаж, вчать виявляти ініціативу та нести відповідальність. Такий підхід дозволяє підготувати випускників шкіл до трудової діяльності, набути соціальну зрілість. Нині діяльність профконсультпунктів орієнтується на проведення діалогових консультацій, психологічних тренінгів, профорієнтаційних занять, екскурсій, надання допомоги у прийнятті самостійного свідомого рішення у виборі професії.

Система профорієнтації в Україні потребує вдосконалення. Відсутність у випускників шкіл відомостей про професіограми, поверхневості мотивів, низький рівень самопізнання зумовлює помилковий вибір професії. Невідповідність особистісних якостей, здібностей студентів вимогам професії призводить до їх відрахування зі старших курсів. Невирішений конфлікт між особистістю й обраною професією спричиняє високий рівень плинності кадрів, низьку продуктивність праці, незадоволеність людини професійною самореалізацією, необхідність перекваліфікації на іншу професію, що потребує дода-

ткових витрат з боку як людини, так і держави. Вирішення цих проблем потребує розв'язання низки протиріч між використанням на практиці здебільшого колективних форм і методів профорієнтаційної роботи і необхідністю індивідуального вибору випускниками шкіл майбутньої професії; постійним виникненням нових професій на ринку праці й ознайомленням учнів тільки з найпоширенішими професіями та, як правило, тільки з їх перевагами; відсутністю узгодженості в роботі дошкільних, позашкільних, загальноосвітніх закладів з проблем профорієнтації та необхідністю створення умов для всебічного розвитку особистості, її інтересів і здібностей.

Практика засвідчує, що основними видами профорієнтаційної роботи залишається вербальна популяризація професії серед учнів загальноосвітніх закладів випускних класів, до якої залучаються викладачі ВНЗ; надання рекламної інформації через засоби масової інформації, проведення Днів відкритих дверей, участь у регіональних профорієнтаційних виставках. Такий підхід носить ситуативний і поверховий характер, не дає ґрунтового уявлення про майбутню професію й необхідні професійні якості. Проблеми професійної орієнтації та відбору є складними й тому повинні вирішуватися комплексно: на нормативно-правовому, організаційно-управлінському, науково-методичному, економічному та інших рівнях.

Загальний контекст удосконалення існуючої системи професійної орієнтації в Україні закладено в Концепції державної системи професійної орієнтації населення, яка спрямована на досягнення мети: забезпечення розвитку державної системи професійної орієнтації населення згідно з пріоритетами державної економічної та соціальної політики і світовим досвідом та конкурентоспроможності національного ринку праці [4]. Виділені в Концепції елементи – професійна інформація, консультація, відбір та адаптація, на наш погляд, не забезпечать повною мірою досягнення основної мети професійної орієнтації. Професійне самовизначення вимагає створення системи професійної апробації, під якою ми розуміємо поступове «занурення» особистості в професію відповідно до її вікових особливостей.

В Україні дискусії щодо терміну здобуття вітчизняної повної загальної середньої освіти тривають вже понад десять років, внаслідок чого перехід на дванадцятирічний термін підготовки то оголошується, то призупиняється. Така непослідовна політика реформування повної загальної середньої освіти призводить до не виправданих матеріальних та інтелектуальних витрат: готуються нові підручники, розробляються програми, дидактичні матеріали, які врешті не знаходять практичного використання. З огляду на те, що досвід розвинених країн найефективнішими інвестиціями визнає інвестиції в людський капітал, враховуючи психолого-педагогічні закономірності розвитку особистості, культурні та національні особливості українського народу, вважаємо доцільним одинадцятирічний термін здобуття в Україні повної загальної середньої освіти. Звичайно, це не вирішує проблему якості освіти в цілому і не позбавляє актуальності питання змісту, форм, технологій навчання.

У Великій Британії поштовхом для розвитку професійної освіти стала запропонована урядом у 1962 р. концепція створення в окремих галузях економіки управлінь з навчання. На новостворені управління покладалося завдання налагодження співробітництва промисловців, уряду та системи освіти. Деталізував механізм цієї взаємодії та контролю за підготовкою кваліфікованої робочої сили «Закон про виробниче навчання» 1964 р. В 1988 р. у Великій Британії був прийнятий Акт про реформу освіти. В результаті проведеної реформи професійна освіта стала недержавною. Фінансування недержавних закладів середньої та вищої професійної освіти формально є багатоканальним, але в основному (на 60-80%) відбувається на конкурсній основі за рахунок держбюджету [4] відповідно до держзамовлення.

Систему подальшої освіти складають державні центри професійної підготовки, політехнічні інститути, коледжі та інститути вищої освіти, коледжі подальшої освіти. Вступити до вищого навчального закладу британська молодь має право у разі отримання сертифікату про освіту підвищеного рівня (General Certificate of Education Advanced Level) і складання п'яти GCE-екзаменів рівня «А». Британська система подальшої освіти диверсифікована, вона пропонує навчання як в традиційних навчальних закладах, так і в закладах нового типу. Наприклад, відкриті університети – в них здійснюється підготовка вже працевлаштованих осіб у формі заочного чи дистанційного навчання. Крім цього, функціонують коледжі, центри дистанційного навчання, курс із короткотривалою підготовкою. В коледжах навчання організовується за загальноосвітніми і професійними програмами, з відривом і без відриву від виробництва. Коледж може бути самостійним навчальним закладом або входити до складу університету.

Вивчення досвіду Великобританії у сфері освіти дає змогу визначити позитивні підходи, які доречно було б врахувати при модернізації адміністративно-правового забезпечення освіти в Україні. На рівні дошкільної освіти – відтермінувати відвідування малюками дошкільного навчального закладу на повний день до трьох років, забезпечити при цьому проведення з ними розвивальних занять, а батькам надати належні соціальні гарантії для виконання батьківських обов'язків. На рівні початкової освіти – ввести ступеневість: I ступінь – від 5 до 7 років, II ступінь – від 7 до 11 років. Підготовку дітей від 5 до 7 років здійснювати на базі дошкільних навчальних закладів, оскільки життєдіяльність дітей даного віку потребує створення відповідних побутових умов для організації прийому їжі, прогулянок, ігор, сну. На даний час умови в загальноосвітніх закладах передбачають організацію навчання для дітей більш старшої вікової категорії. На рівні загальної середньої освіти – залишити одинадцятирічний термін підготовки, активізувати професійну орієнтацію, використовуючи досвід англійської дуальної форми професійної освіти; при видачі атестату про загальну середню освіту враховувати результати зовнішнього незалежного оцінювання якості знань, а процедуру державної атестації випускників відмінити. На рівні професійно-технічної освіти – при-

вести Закон України «Про професійно-технічну освіту» у відповідність до Закону України «Про вищу освіту», внести відповідні зміни до Закону України «Про освіту»; розмежувати в нормативно-правових актах поняття «професійна освіта», «вища освіта» та «професійно-технічна освіта»; диверсифікувати професійну освіту, забезпечуючи молодь та доросле населення можливістю отримувати освіту в різноманітній формі та на різних рівнях впродовж життя, використовуючи найкращий досвід британської подальшої освіти. Запровадити новий тип навчальних закладів для працевлаштованої молоді – відкриті університети. З метою підвищення якості професійної освіти та зниження рівня безробіття серед молоді створити незалежні агенції співробітництва промисловців, уряду, системи освіти.

Література

1. Документи ЮНЕСКО про якість освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cpia.vsu.ru/docs/unesco_ustdoc.
2. Про дошкільну освіту : Закон України від 11 липня 2001 р. (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49. – Ст. 259.
3. Структура британской системы образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.hopala.ru>.
4. Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/842-2008-p>.
5. Лунькин А.Н. Национальные особенности профессионального образования Англии / А.Н. Лунькин // Профессиональное образование. Столица. – 2009. – № 1. – С. 38-39.
6. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. // Голос України. – 2014. – № 148.

Саксонов Владислав Борисович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ САНКЦІЙ НОРМ ПРАВА ЗА СПРЯМОВАНІСТЮ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Характеристику норми права та окремих її елементів не можна оминути при розробці будь-якого навчального видання (підручника, посібника, курсу лекцій) з теорії держави і права. Класифікація окремих елементів норми права в сучасних умовах розвитку національної юриспруденції також набуває дедалі більшого значення. При цьому види санкцій норм права розрізняють переважно за ступенем визначеності та за складом [1], а також залежно від характеру негативних наслідків, за призначенням, за сферою застосуван-